

Лещенко Т. О.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри українознавства та гуманітарної підготовки
Полтавського державного медичного університету*

Жовнір М. М.,

*кандидат філологічних наук,
викладач кафедри українознавства та гуманітарної підготовки
Полтавського державного медичного університету*

ЦИФРОВА НАВЧАЛЬНА ІНФОГРАФІКА ЯК ЛІНГВОСЕМІОТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

Можливість трансляції інформації не лише за допомогою мови як універсальної знакової системи, а й через складний симбіоз невербальних і паралінгвальних засобів змінює фокус мовознавчих досліджень із традиційного скрупульозного студіювання фонем, морфем, слів, синтаксичних конструкцій та інших вербальних сегментних одиниць на розгляд мультимодальних ресурсів, здатних уповні задовольняти базові комунікативні потреби й інтенції мовців. Активно розвивається нове, утім таке, що має міцне наукове підґрунтя, відгалуження лінгвістики – мультимодальна (мультиканальна / бімодальна).

В осередді мультимодальних студій – усі без винятку канали спілкування між людьми: вербальні, просторові, візуальні, аудіальні й інші модуси, об'єкт вивчення – текст і дискурс в інтерсеміотичному поєднанні їхніх візуальних, графічних і поліграфічних параметрів. Увагу дослідників привертають виформовані на основі кількох різнорідних знакових систем мультимодальні тексти, зосібна їхня природа, специфіка творення, функціонування в різних типах дискурсів, жанрове розмаїття, способи креолізації текстів і дискурсів, актуальні проблеми взаємодії модусів, графічна організація тексту / дискурсу, який поєднує в собі різні семіотичні системи: вербальні зразки, фото, графічні, аудіо- і відеоеlementи, мультимодальна грамотність і перцепція, мультимодальні аспекти дослідження інтеракції тощо (О. Анісімова, І. Білюк, Л. Головіна, Н. Град, Г. Винокур, В. Ейгер, В. Єфименко, Ю. Зацний, В. Зірка, М. Карп, Л. Кияк-Редькович, Н. Коломієць, Г. Костенко, Г. Кресс, Т. Крутько, Т. ван Ліувен, Л. Макарук, О. Сорокін, М. Шукало тощо).

Ідеї мовознавчого розгляду мультимодальних текстів / дискурсів екстрапольовано в площину лінгводидактики: науковці активно студіюють особливості трансляції навчального фактажу за допомогою зорових представлень і поєднань різних модусів, а також аналізують дидактичний потенціал мультимодальних текстів у контексті тенденції до максимальної візуалізації освітньої інформації й інформатизації освітнього простору (К. Безверха, Н. Білошапка, Г. Брюханова, Л. Вежбовська, О. Вовк, Г. Волинець, С. Кондратюк, О. Курилова, Г. Кучаковська, А. Логвін, В. Логвіненко, О. Семеніхіна, С. Селеменов, Т. Соловійова, Р. Черемський, А. Юрченко тощо).

У пропонованій праці ми фокусуємо увагу на інфографіці як жанрові цифрових мультимодальних дидактичних текстів, який із певних причин не став об'єктом окремого цілісного дослідження в аспекті мультимодальності.

Переформатування навчального процесу і його перехід у цифрову сферу перетворює цифровий текст – інфографіку, електронні книги, онлайн-словники, пости і блоги в соціальних мережах, новини, коментарі, дописи, чати, лонгріди тощо – на один із основних навчальних засобів, для якого характерне поєднання різних семіотичних систем (вербальної /візуальної / аудіальної), мікс модальностей, їх вільна конфігурація й можливість керувати ними для трансляції закодованих смислів.

Значна частина досліджень, присвячених інфографіці, розглядає її як візуально-спрошене уявлення складних даних [7, с. 43], складний у створенні продукт, цінність якого – у його легкості для сприйняття [1, с. 82]; спосіб передачі певної ідеї, який ґрунтується на ілюстративному втіленні інформації, представленій у формі даних, часто кількісних [2, с. 95]; наочну конструкцію, графічний результат обробки великої кількості відомостей, що подається в електронній формі [4, с. 35]; лаконічний інформаційний матеріал, який ілюструє текстову публікацію, що містить заголовок, підпис, посилання на джерело інформації [5, с. 144]; інструмент донесення інформації читачеві й користувачеві в більш лаконічній, місткій формі [6, с. 305].

Апелюючи до представлених міркувань, ми схильні інтерпретувати цифрову інфографіку сучасним дієвим інструментом візуалізації інформації й трансляції теоретичного матеріалу у формі схем, таблиць, діаграм, колажів, фото тощо. Це швидкий і чіткий графічний спосіб презентації даних, знань чи теорій. Навчальною інфографікою вважаємо комбінований навчальний засіб – ілюстрацію, що поєднує в собі візуальну, образну і словесні компоненти й може бути представлена в різних формах – графіків, карикатур, коміксів, емблем, малюнків, блок-схем, таблиць, карт або діаграм. При цьому потрібно

брати до уваги, що «Зразки навчальної інфографіки, нетрафаретні, різноформатні, кольорові, доповнені яскравими малюнками й фото, але логічно структуровані й вибудовані, спонукають студентів до концентрації уваги на головному, виокремлення стрижневих змістовних елементів мовного матеріалу, виділення їх в єдиному зоровому образі й запам'ятовування потрібних деталей» [3, с. 146].

Окреслюючи функційний потенціал навчальної цифрової інфографіки, потрібно брати до уваги традиційні запитання: «Що?», «Хто?», «Де?», «Коли?», «Як?», «З якою метою?». Головне її завдання – транслювати широкий масив навчального матеріалу в доступній для сприйняття і швидкого запам'ятовування формі, адже більшість людей краще реагують і запам'ятовують візуальні концепти. Поданий у такій формі матеріал – це вже продукт інтерпретації ідей чи фактів, концептуалізована тема, утім реципієнт здатний актуалізувати закодовані смисли без відволікання на інформаційний шум.

Фактура будь-якого зразка цифрової інфографіки складається з двох негомогенних частин: вербальної (мовної / мовленнєвої) і невербальної, а їх сприйняття можливе внаслідок взаємодії двох і більше модусів комунікації. Інтеграція різних знакових систем забезпечує цілісність і зв'язність інфографіки, її комунікативний ефект і чіткість інформаційно-сислової й структурної архітекτονіки. Під час трансляції інформації візуалізації відведено ключову роль, а невербальні / паралінгвальні складники представлені лаконічно, точно, однозначно й доступно. Креативна й естетично довершена форма презентації інформативних блоків сприяє не лише перцепції, а й появі емоційної реакції.

Навчальна інфографіка як мультимодальний лінгвосеміотичний конструкт і окремий жанр характеризується низкою ознак: цілісністю тексту і зображення, превалюванням вербальної чи іконічної компонент, символізацією й кодуванням смислу повідомлюваного, можливістю інтерпретувати й декодувати інформацію, атракцією тощо.

Отож, навчальна цифрова інфографіка – це лінгвовізуальний продукт, що складається зі словесних та ілюстративно-візуальних знакових одиниць, об'єднаних граматичним, значеннєвим, комунікативним і когнітивним зв'язками. Особливість розглядуваних зразків мультимодальних текстів – поєднання графічних компонентів з інформаційним блоком, мета – урізноманітнення й підвищення продуктивності навчального процесу, інтенсифікація сприйняття, активізація різних типів мислення й пам'яті, навчально-пізнавальної й самостійної діяльності здобувачів освіти, розвиток креативного потенціалу й мотивації.

Список використаних джерел:

1. Білошапка Н. Інфографіка як інноваційна технологія подання навчального матеріалу. *Актуальні аспекти фундаменталізації математичної підготовки в сучасних вищих навчальних закладах: погляд студентів і молодих вчених* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених. Харків: ХНАДУ, 2018. С. 83–85.
2. Кондратенко О. А. Інфографіка в школі і в університеті: на шляху до розвитку візуального мислення. *Науковий діалог*. 2013. № 9(21). С. 92–99.
3. Лещенко Т. О., Жовнір М. М. Освітній потенціал візуалізації навчального мовного контенту за допомогою інфографіки. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. Полтава, 2021. С. 144–150.
4. Селеменев С. В. Інфографіка в школі. *Інформатика і образование*. 2011. № 9. С. 38–44.
5. Тулупов В. Дизайн периодических изданий : [учебник] / В.Тулупов. СПб. : Издательство В. А. Михайлова, 2006. 224 с.
6. Швед О. В. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах* : зб. наук. праць. К. : Університет «Україна», 2014. Вип. 30. С. 305–313.
7. Юрченко А. О. Про впровадження інфографіки в навчальний процес як необхідність для сучасного вчителя [Текст]. *Пріоритети сучасної науки* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 27-28 жовтня 2017 р.). Київ : МЦНД, 2017. Ч II. С. 43–45.